

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

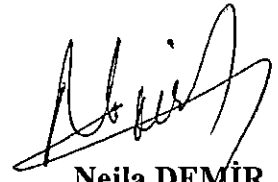
Sayı : 8210

Tarih : 09.10.2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Tarım Kanunu ile Gelir Vergisi Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 08/10/2024

Nejla DEMİR
Ağrı Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Plan ve Bütçe
Esas Komisyon	Tarım, Orman ve Köyşleri
Tarih: 9-10-2024	Esas No: 2/2592

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK LIGI
0 9 Ekim 2024
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
0 9 Ekim 2024
No: 1508568

GEREKÇE

İnsanlığın toplu hayata geçişinde temel bir faktör olan bitkisel üretim ve hayvancılık, aynı zamanda yaşamın sürdürülebilirliği noktasında belirleyici bir role sahiptir. Bu nedenle bitkisel üretim, geçmişten bugüne önemli bir geçim kaynağı olagelmıştır. Çünkü şehir nüfusunun gıda tedarikinin karşılanması yanında, ekonomik gelişim ve büyümeye de doğrudan katkı sunmaktadır. Özellikle dünyayı sarsan Covid19 salgını, bitkisel üretim ve gıda tedarikinin önemini tekrar ortaya çıkarmıştır. Buna rağmen yaşanan iklim krizi ve sürdürülen neo-liberal politikalar, insanlığın geleceği açısından büyük riskler barındırmaktadır. Bugün karada yaşanan kuraklık, denizlerde görülen müsilaj, havada artan kirlilik, bölgesel savaşların tetiklediği gıda krizi etkili adımların atılmasını gerektirmektedir.

Ukrayna -- Rusya savaşıyla birlikte enerjide bağımlılığının azaltılması, kaynakların çeşitlendirilmesi tartışmaları artarken gıda krizi de önemli bir sorun teşkil etmiştir. Ukrayna'dan milyonlarca tahılın ihraç edilememesinin yanında önemli tahıl tedarikçisi ülkelerden Hindistan'ın buğday ihracatını durdurması ciddi bir tahıl krizine neden olmuştur. Salgının etkileri ortadan kalkmadan savaşın neden olduğu durum, bitkisel üretimin stratejik önemini ortaya koymuştur. Bu nedenle birçok ülkenin de uzun vadeli stratejik tarım politikaları belirleyerek ekolojik, sosyal ve örgütlü bir tarım sektörü kurmaya çalıştığı görülmektedir. Çünkü bununla; gıda güvenliği ve egemenliği dikkate alınarak, artan nüfusun dengeli ve yeterli bir şekilde beslenmesi sağlanabilmektedir. Buna karşın buğdayın anavatanı sayılan Mezopotamya'yı da içeren Türkiye'de bitkisel üretimde ve hayvancılıkta ciddi bir düşüş yaşanırken temel gıdalarda fiyatlar tavan yapmaktadır. Çünkü bitkisel üretim ve hayvancılık bağlamındaki tüm politikalar, iktidar dönemleriyle sınırlı olmasının yanında ekonomik desteklemeler de çiftçilere doğrudan yansımamış ve yapısal sorunları daha da derinleştirmiştir.

Gelinen aşamada buğday üretimi 40 yıl önceki üretimle aynıyken çiftçi sayısı son 10 yılda en az yüzde 55 azalmıştır. Dolayısıyla gübre, tohum, motorin vb. temel girdilerin fiyatları altından kalkılamayacak düzeyde artarken bitkisel üretimi gerçekleştiren işgücü oranı da düşmektedir. Çünkü tarım sektöründe, 1980'li yıllardan bugüne girdi maliyetlerinde ve ürün satış fiyatlarında kalıcı bir istikrarı sağlayıp yapısal çözümlerin oluşturulması başılamamıştır. Türkiye'de geçmişten bugüne süregelen neoliberal politikalarla; bitkisel üretim yapan üreticiler ihmal edilmek koşuluyla, birtakım taahhütler nedeniyle Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Birliği vb. uluslararası kurum ve organizasyonların politikalarının etkisiyle sadece sermaye lehine adımlar atılmıştır.

Bunun sonucudur ki 1986 yılında başlayan özelleştirme çalışmaları 1992 yılında bitkisel kuruluşları da kapsamaya başlamıştır. Öncelikle TEKEİ bütünüyle özelleştirilmiş, ardından TİGEM, TZDK, T. Süt Endüstrisi Kurumu, Yem Sanayi A.Ş (Yemsan), Et ve Balık Kurumu ve ORÜS (Orman Ürünleri Sanayi Kurumu) başta olmak üzere daha pek çok kamu kurumunun fabrika ve işletmelerinin büyük bölümü satılarak söz konusu kuruluşların işlevselliğine son verilmiştir. Piyasa fiyat desteği uygulamalarında büyük önemi ve fonksiyonu olan Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri de Dünya Bankasının telkin ve dayatmaları sonucu yürürlüğe konulan bir projeye devre dışı bırakılmıştır.

Bugün de bitkisel üretimde arkaik pratikler devam ederken çiftçilerin girdi yükünü azaltabilecek desteklemelerin gerektiği ölçüde yapılmadığı ortadadır. Çünkü tarımda üretim planlamasının en önemli aracı olan desteklemelerle ilgili Tarım Bakanlığı tarafından sürekli bir etki analizi yapılmadan verilen destek, hibe ve kredilerin; üretime katkısı yeterli olmadığı gibi ürün desenini nasıl etkilediği net olarak analiz edilememekte ve yapısal bir çözüme katkı sunamamaktadır. Her ne kadar 2016 yılında çıkarılan Tarım Yasası'na göre Gayri Safi Milli Hasıla'nın en az yüzde 1'inin tarıma destek olarak verilmesi öngörülse de doğrudan desteklemeler yüzde 0,5 oranında kalmaktadır. Bu küçük destekleme oranı ise; üretim maliyetleri, ürün seçimi, yatırım kararlarındaki etkilerine bakmaksızın her yıl bütçeye konulan milyarlarca lira ile dağıtılmaktadır.

2017 Türkiye Tarımsal Desteklemeler Saha Araştırması, bitkisel üretim ve hayvancılık desteklemeleriyle ilgili tabloyu ortaya koymaktadır. 7 bölgede ve 75 ilde görüşülen üreticiler; bitkisel üretim ve hayvancılık desteklerin yetersiz olması, geç ödenmesi ve bazı ürünlerde destek verilmemesi gibi üç önemli sorunu ön plana çıkarmışlardır. Aynı çalışmada üreticilere bitkisel üretim ve hayvancılık hibe ve desteklemeler ile ilgili yaşadıkları en önemli üç sorun sorulduğunda; yüzde 60,24'lük bir oranla miktar ve oranların yetersiz olduğu cevabı ilk sırada yer alırken “geç ödeniyor” cevabı yüzde 29,71 ile ikinci sırada ve “bazı ürün ve uygulamalara verilmiyor” cevabı ise yüzde 24,84'lük oranla üçüncü sırada yer aldığı görülmüştür.

Bitkisel desteklemelerde karşılaşılan bir sorun da Dicle Elektrik Dağıtım A.Ş (DEDAŞ) ve Devlet Su İşleri (DSİ) gibi kurumların, borçlarını ödemedikleri gerekçesiyle haksız ve hukuksuz bir şekilde çiftçinin desteklemesine bloke edebilmesidir. Söz konusu kurumlar Danıştay 10. Dairesi'nin oy çokluğu ile aldığı çiftçinin desteklemelerine el konulmayacağına dair karara rağmen çiftçilerin bitkisel üretim desteklemesini bloke uygulamaktadır. Özellikle

ekseriyeti Kürt olan 6 kentte enerji dağıtım hizmeti veren DEDAŞ'ın sıklıkla elektrik kesintileri yapması, DSİ'nin uygulamaları ve söz konusu bazı kentlerde kayyumların varlığı bitisel üretimi aksatabilmektedir. Bu yıl da Şanlıurfa'da bazı çiftçilerin, DEDAŞ'ın keyfi elektrik kesintileri nedeniyle ürününü kaybettiği basında yer almıştır. Dolayısıyla Şanlıurfa, Mardin olmak üzere birçok ilde binlerce çiftçinin en büyük sorunu haline gelen elektrik kesintilerinin ardından DEDAŞ ve DSİ'nin yurttaşların desteklemelerine el koyması fırsatçılıktan başka bir şey değildir.

Yine Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ile benzer kurumlar tarafından çiftçilerimize destekleme ödemeleri yapılmaktadır. Ancak bu destekleme ödemeleri de başta Ziraat Bankası olmak üzere sadece desteklemelerin ödendiği banka tarafından tevkifat (stopaj) yapılarak ilgili banka şubesinde vergi dairesi hesaplarına yatırılmaktadır. Bununla birlikte desteklemelerin zaman aralığının, üretim sürecine endekli olmaması ve ödemelerin yılaşırı bir şekilde ödenmesi çiftçinin öngörülebilir bir planlama yapmasının engellemektedir. Unutulmamalıdır ki bir ülkenin gıda güvencesi, sahip olduğu petrol, doğalgaz ve değerli madenlerle ölçülemez. Çünkü gıda güvencesi; bir ülkenin ancak tohumunu, suyunu, havasını, toprağını ve çiftçisini koruyarak üretim yapılmasıyla mümkündür. Bu teklifle, özellikle çiftçilerin öngörülebilir üretim planlaması yapmaları için destekleme programının en az 5 yıllık periyotlarla yapılmasını, destekleme ödemelerinin belirlenen tarihlerde düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesini, özellikle hasat döneminde çiftçiye destekleme ödemelerinin verilmesini, çiftçinin hangi ürünü ne zaman ekeceğini ve maliyetlerini öngörebilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte nihai hedef olarak, Türkiye'de seçimlerin 5 yıllık periyotlarla yapılıyor olmasından dolayı tarım politikalarının seçim periyotlarından ve iktidar değişimlerinden bağımsız olarak belirlenmesi, bitkisel üretim kalkınma planlarının 10 yıllık olması, tarım ve hayvancılık politikalarının siyaset üstü ele alınmasını ve kurumsallaşmasını sağlayacaktır. Bu nedenle uzun vadede destekleme ve kalkınma planlamalarının 10 yıllık olacak şekilde bütüncül bir politikaya ihtiyaç olduğunu belirtmek gerekiyor.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Çiftçilerin öngörülebilir üretim planlaması yapmaları için destekleme programının en az 5 yıllık periyotlarla yapılmasını, destekleme ödemelerinin belirlenen tarihlerde düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi, özellikle ekim ve hasat döneminde çiftçiye destekleme ödemelerinin yapılmasını, çiftçinin ekeceği ürünün maliyetlerini öngörebilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca hayvancılık desteklemelerinin de çiftinin ihtiyaç duyacağı zaman diliminde ödenmesini sağlamaktır.

MADDE 2- Enerji dağıtım şirketlerinin (Özellikle DEDAŞ) çiftçilerin borcuna karşılık destekleme ödemelerine bloke uygulaması çiftçileri üretimden koparmaktadır. Bu nedenle çiftçilere yapılan bitkisel desteklemelerin bloke edilmemesini ve kesinti yapılmamasını sağlamak için bu düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı şekilde bütçeden ayrılacak kaynak, sübvansiyon ve ayni desteklemeler hariç gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olmaması güvence altına alınmakta ve Hükümet'in çiftçilere her yıl bütçeden belli bir oranda destekleme payı ayırması zorunlu hale getirilerek çiftçilere yapılması gereken desteklemeleri güvence altına alınmayı amaçlamaktadır.

MADDE 3- Son yıllarda Türkiye'nin buğday, ayçiçek yağı gibi birçok stratejik ürünlerde dışa bağımlı hale gelmesi gıda krizine neden olmaktadır. Son olarak Rusya-Ukrayna savaşı ile birlikte yaşanan tahıl ve ayçiçek yağı sıkıntısı, temel ve stratejik bitkisel ürünlerin üretiminin önemini bir kez daha açığa çıkarmıştır. Bu düzenleme Türkiye için stratejik nitelikte olarak belirlenen bitkisel ürünlerin üretiminin teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

MADDE 4- Bitkisel üretim ve hayvancılık desteklemelerden vergi muafiyeti sağlanmak suretiyle çiftçilerin girdi maliyetlerinin düşürülerek bitkisel üretimin ve hayvancılığın gelişmesiyle Türkiye'nin bitkisel üretim ve hayvancılıkta kendine yeten bir ülke olması hedefinin gerçekleştirilmesi için işbu düzenlemeye ihtiyaç vardır.

MADDE 5- Yürürlük maddesi

MADDE 6 -Yürütme maddesi

TARIM KANUNU İLE GELİR VERGİSİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununun 20'nci maddesinin birinci fıkrasına (b) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki (c) bendi ve mevcut(e) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki (g) bendi eklenmiş ve diğer bentlerin bent numaraları teselsül ettirilmiştir.

“(c) Bitkisel üretimin desteklenmesine yönelik ödemeler, yarısı ilgili ürünün ekimini diğer yarısı ise hasat edilmesini izleyen ilk ayda; hayvancılık desteklemelerinden süt desteklemeleri her ayın son haftasında, suni tohumlama ve buzağı desteklemeleri ise her yıl mart, haziran, eylül ve aralık aylarının son haftasında ödenir.”

“(g)Bu ödemeler, stratejik ürünlerin eklenmesi ve yıllık artış oranları her yıl ocak ayında olmak üzere 5 yıllık periyotlar hâlinde belirlenir.”

MADDE 2- 5488 sayılı Kanunun 21'inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesine “kaynak” ibaresinden sonra gelmek üzere “sübvansiyon ve aynı desteklemeler hariç” ibaresi ve fıkranın sonuna aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Söz konusu desteklemelere hiçbir koşulda bloke konulamaz ve bu desteklemelerden kesinti yapılamaz.”

MADDE 3- 5488 sayılı Kanunun 19'uncu maddesine (e) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki (f) bendi eklenmiş ve diğer bentler buna uygun olarak teselsül ettirilmiştir.

“(e) Stratejik ürün destekleri: Ülke için stratejik nitelik taşıyan bitkisel ürünlerin üretimini yapan çiftçilere kullanılan mazot, gübre, elektrik ve doğalgaz harcamalarının %30'u Hazine tarafından karşılanır. Stratejik ürünler her yıl Tarım ve Orman Bakanlığı'nca Ocak ayında belirlenir.

MADDE 4- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin birinci fıkrasının (11) numaralı bendi alt bentleriyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 5- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.